Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2017

TÍREOLAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

DÉ hAOINE 9 MEITHEAMH – MAIDIN 9:30 – 12:20

Scrúduimhir

Don Scrúdaitheoir amháin

Cuid a hAon Ceisteanna Gearrfhreagra	**Marc Iomlán**	**Scr. Comh.**	**Scr. Ach.**	**Comh. Ach.**
Ceist 1				
Ceist 2				
Ceist 3				
Ceist 4				
Ceist 5				
Ceist 6				
Ceist 7				
Ceist 8				
Ceist 9				
Ceist 10				
Ceist 11				
Ceist 12				
Marc Carnach				
Marcanna Dícheadaithe				
Marc Glan				

Nóta: Ná déan dearmad an páipéar seo a thabhairt ar ais i dteannta do fhreagarleabhair nó caillfidh tú marcanna.

CUID A hAON – CEISTEANNA GEARRFHREAGRA – 80 MARC

Freagair **DEICH** gceist ar bith.

Tá na ceisteanna go léir ar aon mharc.

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SNA SPÁSANNA ATÁ ANN DÓIBH

1. Filleadh

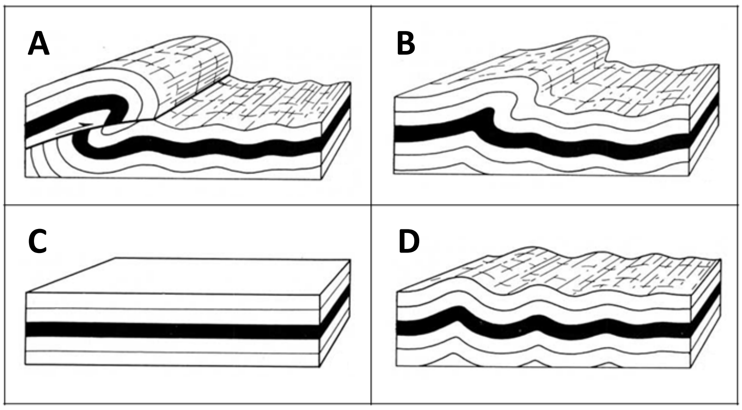

Curtha in oiriúint ó Texas State Library

Scrúdaigh na léaráidí thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Meaitseáil gach ceann de na léaráidí **A**, **B**, **C** agus **D** leis an gcineál fillte is fearr a mheaitseálann í sa tábla thíos. Tá ceann amháin déanta duit.

An Cineál Fillte	Litir
Filleadh neamhshiméadrach	
Stratam neamhfhillte	**C**
Filleadh forsháite	
Filleadh siméadrach	

(ii) Ainmnigh **dhá** thréimhse inar tógadh Fillsléibhte a mhúnlaigh tírdhreach na hÉireann le 400 milliún bliain anuas.

1. ____

2. ____

[8m]

2. **An Comhshaol Fisiceach**

A

Curtha in oiriúint ó www.wordpress.com

B

Curtha in oiriúint ó www.wikiwand.com

C

Curtha in oiriúint ó www.gsi.ie

D

©Mick Knapton

Scrúdaigh na fótagraif thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Meaitseáil gach ceann de na fótagraif **A**, **B**, **C** agus **D** leis an gcineál locha is fearr a mheaitseálann é sa tábla thíos.

(ii) Cuir tic sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu tírdhreach oighreach nó tírdhreach abhann nó tírdhreach carstach is mó a luaitear le gach ceann de na cineálacha locha a ainmnítear sa tábla thíos.

C.2(i)	**An Cineál Locha**	**C.2(ii)**		
Litir		**Tírdhreach Oighreach** (✓)	**Tírdhreach Abhann** (✓)	**Tírdhreach Carstach** (✓)
	Loch pater noster			
	Lúbloch			
	Comloch			
	Turlach			

[8m]

3. **Tírdhreach Cósta**

Scrúdaigh na haerfótagraif thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Meaitseáil gach ceann de na haerfótagraif **A**, **B**, **C** agus **D** leis an tírghné is fearr a mheaitseálann é sa tábla thíos.

Tírghné	**Litir**
Gob gainimh	
Tambaló	
Dumhcha	
Murlach	

(ii) Ainmnigh próiseas iompair cósta **amháin** a luaitear le foirmiú goba gainimh, murlach agus tambalónna.

____

(iii) Ainmnigh na struchtúir chosanta cósta a thaispeántar ag **X** i bhfótagraf **D**.

____

[8m]

4. **Síonchaitheamh**

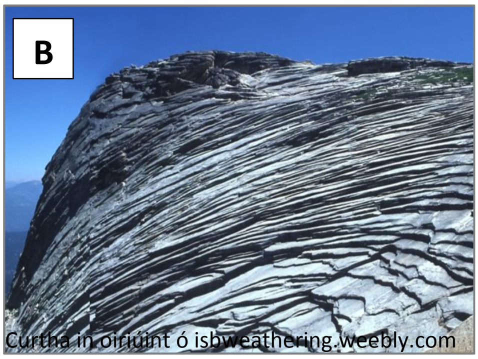

Scrúdaigh na fótagraif thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Meaitseáil gach ceann de na fótagraif **A**, **B**, **C** agus **D** leis an bpróiseas síonchaithimh is fearr a mheaitseálann é sa tábla thíos.

(ii) Cuir tic sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu síonchaitheamh ceimiceach nó síonchaitheamh fisiciúil/meicniúil is mó a luaitear le gach ceann de na próisis síonchaithimh a ainmnítear sa tábla thíos.

C.4(i)	**Próiseas Síonchaithimh**	**C.4(ii)**	
Litir		**Síonchaitheamh Ceimiceach** (✓)	**Síonchaitheamh Fisiciúil/Meicniúil** (✓)
	Ocsaídiú		
	Carbónáitiú		
	Scamhadh/Síonchaitheamh oinniúnach		
	Reo is coscairt		

[8m]

5. Réigiúin

Comhlánaigh an tábla thíos agus an sampla is oiriúnaí de na réigiúin sa liosta thíos á mheaitseáil agat leis an gcineál réigiúin is mó a luaitear leis.

Sampla de Réigiún:

An Vallúin

Boirinn

Réigiún Measartha Aigéanach

Comhairle Contae Phort Láirge

An Domhan Ioslamach

Rotterdam

Département Pas-de-Calais

Machaire Thuaisceart na hEorpa

An Cineál Réigiúin	Sampla de Réigiún
Réigiún geomoirfeolaíoch	
Réigiún geomoirfeolaíoch	
Réigiún cultúir (Teanga)	
Réigiún nódach	
Réigiún riaracháin	
Réigiún riaracháin	
Réigiún cultúir (Creideamh)	
Réigiún aeráide	

[8m]

6. Aithint Tírdhreach

(i) Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Sa tábla thíos, meaitseáil gach ceann de na gnéithe a leanas leis an tagairt eangaí is fearr a mheaitseálann a suíomh ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis:

- Dromchla ardchláir idir 160 méadar agus 167 méadar
- Srutharlú abhann
- V-ghleann
- Lúb abhann.

Tagairt Eangaí	Gné
W 29 69	
W 36 72	
W 34 72	
W 28 73	

(ii) Céard é treoíocht na fána ag W 308 652 ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo?

____

(iii) Ainmnigh **dhá** ghréasán draenála abhann ar bith.

1. ____

2. ____

[8m]

7. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Ainmnigh an seaniarsma atá ag W 293 734.

____

(ii) Cad dó a seasann an tsiombail ag W 328 712 ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis?

____

(iii) Tomhais fad an bhóthair R618, ina chiliméadair, ón áit a dtagann sé isteach sa léarscáil ag W 370 718 go dtí an áit a mbuaileann sé leis an mbóthar N22 ag W 353 725.

____

(iv) Ríomh go garbh achar an cheantair sa léarscáil atá taobh ó thuaidh agus taobh thoir den bhóthair N22, agus taobh thoir d'oirlíne 31 (ina chiliméadair chearnacha).

____

[8m]

8. **Próifíl Airde**

Aimsigh pointe **X**, W 340 740, agus pointe **Y**, W 340 680 ar an léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo. Tá an dá phointe ar oirlíne 34.

Taispeánann Fíor 1 próifíl airde de thrasghearradh na líne idir pointe **X** agus pointe **Y**.

*Fíor 1: Próifíl Airde de Thrasghearradh na líne idir Pointe **X** agus Pointe **Y***

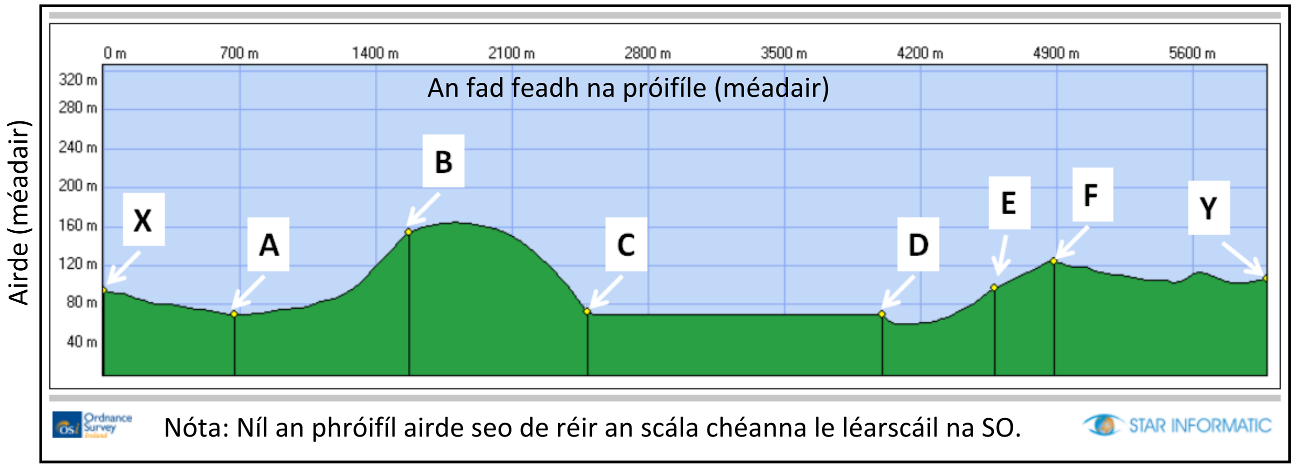

Bain úsáid as an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis agus as an bpróifíl airde thuas, agus cuir ciorcal thart ar an rogha cheart i ngach cás chun a chur in iúl cé acu atá gach ceann de na ráitis a leanas fíor nó bréagach.

(i)	Tá abhainn na Laoi ag **A**.	**Fíor**	**Bréagach**
(ii)	Tá **B** i mbaile fearainn an tSléibhín Thiar (*Sleveen West*).	**Fíor**	**Bréagach**
(iii)	Tá an bóthar réigiúnach R584 ag **C**.	**Fíor**	**Bréagach**
(iv)	Tá an fhána idir **B** agus **C** cuasach.	**Fíor**	**Bréagach**
(v)	Tá cuid den limistéar faoi fhoirgnimh i Maigh Chromtha ar fhána chuasach.	**Fíor**	**Bréagach**
(vi)	Tá fána nialasach sa trasghearradh idir **C** agus **D**.	**Fíor**	**Bréagach**
(vii)	An airde ag **F** ná 160 méadar.	**Fíor**	**Bréagach**
(viii)	Tá fána thairiseach nó réidh idir **E** agus **F**.	**Fíor**	**Bréagach**

[8m]

9. **Aerfótagraf – Suíomh**

Scrúdaigh an t-aerfótagraf de Mhaigh Chromtha a ghabhann leis an bpáipéar seo.
Scrúdaigh an léarscáil thíos de na sráideanna **i gcuid den limistéar** san aerfótagraf.

Nóta: Tá treoshuíomh an aerfótagraif a ghabhann leis an bpáipéar seo difriúil le treoshuíomh na léarscáile thíos de na sráideanna.

Léarscáil Sráideanna

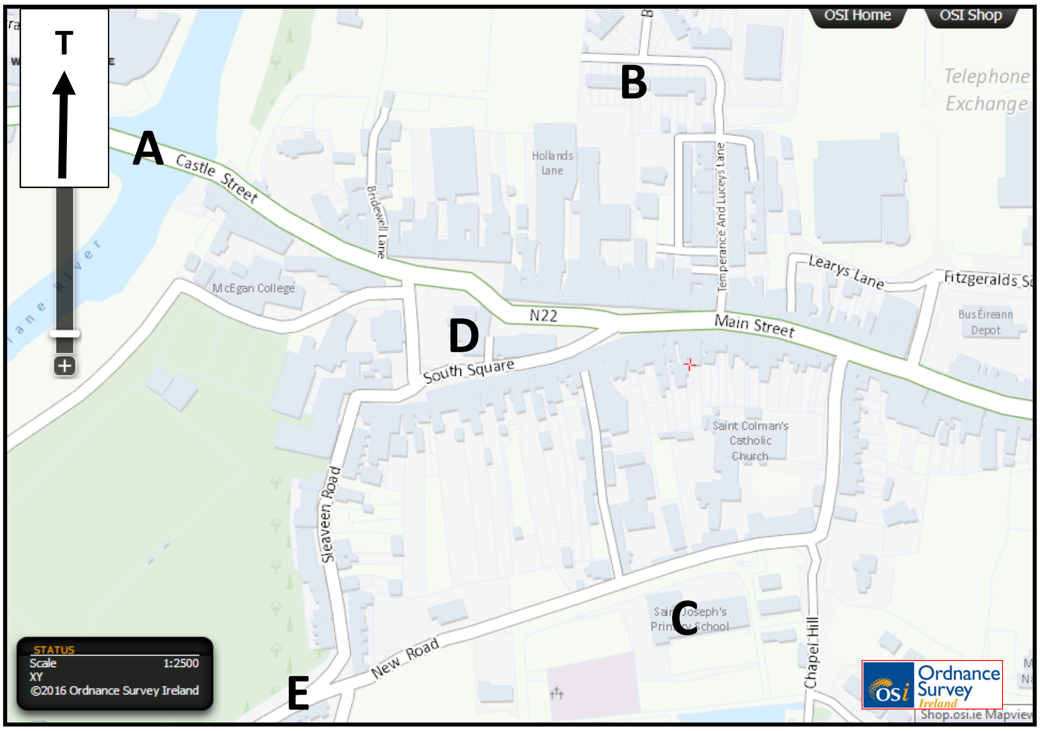

Aimsigh gach ceann de na gnéithe a bhfuil na lipéid **A**, **B**, **C**, **D** agus **E** orthu thuas, ar an aerfótagraf a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Bain úsáid as an nodaireacht aitheanta chun suíomh gach ceann de na gnéithe seo ar an aerfótagraf a thabhairt sa tábla thíos. Tá ceann amháin déanta duit.

An Ghné ar Léarscáil na Sráideanna		An Suíomh san Aerfótagraf
A	Droichead abhann	An lár ar dheis
B	Tithe sraithe	
C	Bunscoil Iosáf (*St Joseph's Primary School*)	
D	An Chearnóg Theas (*South Square*)	
E	Bóthar	

[8m]

10. **Aimsir**

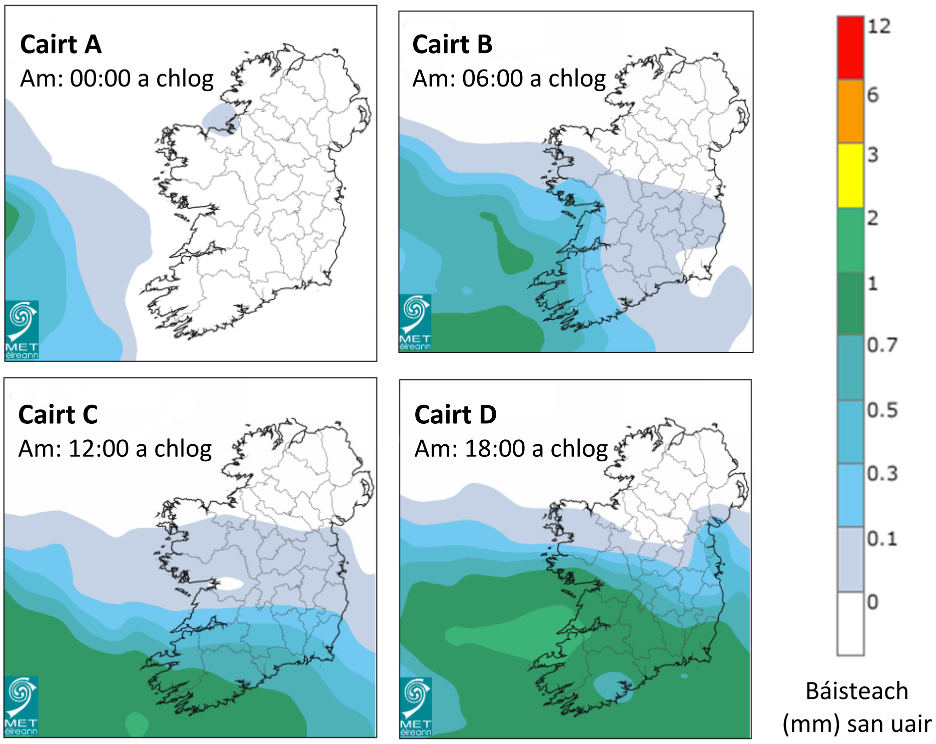

Scrúdaigh cairteacha réamhaisnéise na báistí do thréimhse ó 00:00 a chlog go dtí 18:00 a chlog agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cé acu cúige a bhfuil sé tuartha gur ann a thitfidh an méid is lú báistí sa tréimhse?

____

(ii) Cuir ciorcal thart ar an rogha cheart chun a chur in iúl cé acu atá an ráiteas a leanas fíor nó bréagach.

Tá báisteach ag leathadh ón oirdheisceart ag 06:00 a chlog. **Fíor** **Bréagach**

(iii) An le frithchioclóin nó le lagraigh is mó a luaitear báisteach?

____

(iv) Cén téarma a úsáidtear chun cur síos a dhéanamh ar línte ar chairt aimsire a cheanglaíonn áiteanna ina dtiteann an méid céanna baistí?

____

[8m]

11. Léirmhíniú ar Staitisticí

Úsáid an Idirlín: An Céatadán den Daonra a Úsáideann an tIdirlíon

Réigiún	2010 %	2012 %	2014 %	2015 %
Réigiún na Teorann	56	72	73	77
Lár na Tíre	60	69	77	78
An tIarthar	69	75	75	75
Baile Átha Cliath	75	82	87	86
An Lár-Oirthear	73	84	83	82
An tOir-Dheisceart	61	73	75	76

Curtha in oiriúint ó staitisticí na POS

Scrúdaigh an tábla thuas a thaispeánann céatadán an daonra i réigiúin roghnaithe a úsáideann an t-idirlíon agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cé acu réigiún a raibh an líon ab ísle den daonra ann ag baint úsáide as an idirlíon in 2010?

____

(ii) Cén réigiún inar fhan an céatadán den daonra a úsáideann an t-idirlíon mar a chéile idir 2012 agus 2015?

____

(iii) Cén **dá** réigiún a raibh an céatadán ab airde den daonra iontu ag baint úsáide as an idirlíon gach bliain a thaispeántar sa tábla thuas?

1. ____

2. ____

(iv) Mínigh go hachomair cúis **amháin** a raibh an céatadán den daonra a úsáideann an t-idirlíon níos airde sa dá réigiún seo ná céatadán an daonra a úsáideann an t-idirlíon sna réigiúin eile.

____

____

[8m]

12. **Staitisticí Tithíochta – Éire**

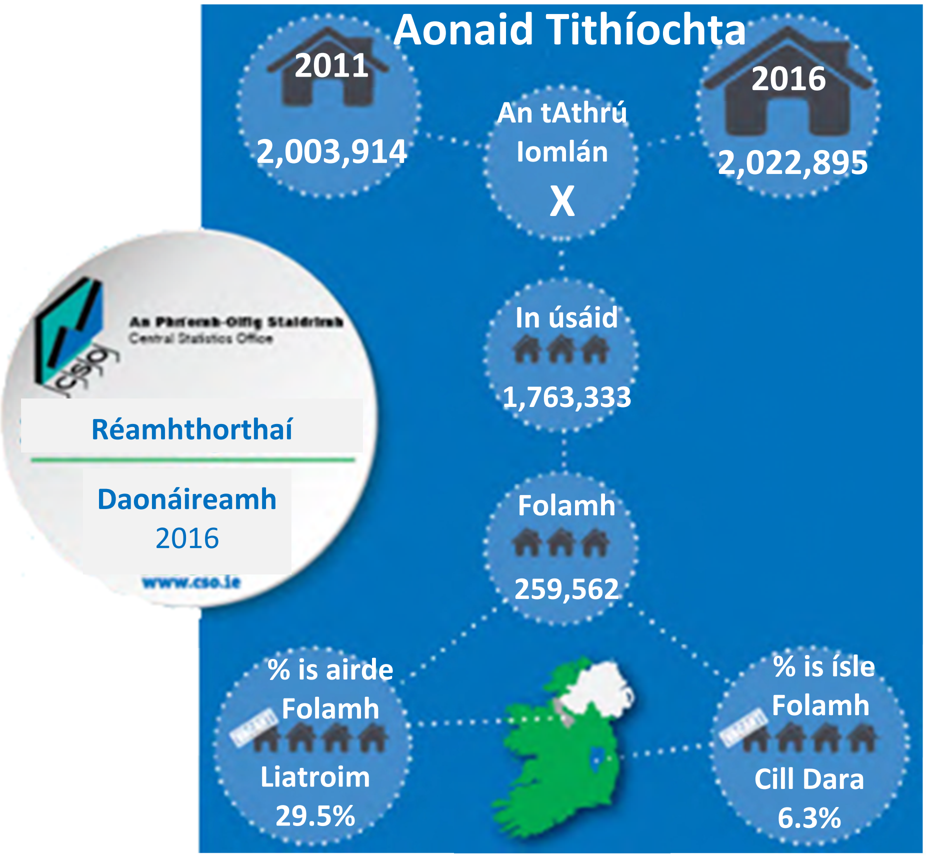

Curtha in oiriúint ón POS

Scrúdaigh na staitisticí thuas as Réamhthorthaí Dhaonáireamh 2016 agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Céard é líon iomlán na n-aonad tithíochta in 2016?

____

(ii) Ríomh **X**, an t-athrú iomlán ar líon na n-aonad tithíochta idir 2011 agus 2016.

____

(iii) Cén céatadán de na haonaid tithíochta a bhí folamh i gCill Dara?

____

(iv) Luaigh **dhá** chúis fhéideartha gur i Liatroim a bhí an céatadán ab airde de na haonaid tithíochta a bhí folamh.

1. ____

2. ____

[8m]

CUID A DÓ – CEISTEANNA STRUCHTÚRTHA agus AISTE – 320 MARC

Ní mór duit tabhairt faoi **CHEITHRE** cheist, mar seo a leanas:

- **DHÁ** cheist as **Roinn 1 – Croí-Aonaid**:
    - Ceist **amháin** as Ceist 1, 2 agus 3 **(80 marc)**

      AGUS

    - Ceist **amháin** as Ceist 4, 5 agus 6 **(80 marc)**
- Ceist **AMHÁIN** as **Roinn 2 – Toghaonaid (80 marc)**
- Ceist **AMHÁIN** as **Roinn 3 – Roghaonaid (80 marc)**

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SA FHREAGARLEABHAR

ROINN 1 – CROÍ-AONAID

Ceist 1 go 6

NÍ MÓR duit tabhairt faoi **DHÁ** cheist:

CEIST AMHÁIN as **Patrúin agus Próisis sa Chomhshaol Fisiceach**

AGUS

CEIST AMHÁIN as **Tíreolaíocht Réigiúnach**

PÁTRÚIN AGUS PRÓISIS SA CHOMHSHAOL FISICEACH

Ceist 1 go 3

Freagair ceist **AMHÁIN**

Ceist 1

A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireacht Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil leathscála den limistéar a thaispeántar.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann díobh seo a leanas mar is ceart:

- Limistéar an Taiscumair siar ó Dhroichead na Laoi (*Lee Bridge*)
- Cúrsa Abhainn na Laoi ó W 250 667 go W 314 709
- An limistéar iomlán talún os cionn 200 méadar i gCill na Martra
- An limistéar iomlán d'fhoraois bhuaircíneach ag W 25 66.

[20m]

B. Gníomhaíocht Bholcánach

Scrúdaigh an tionchar a bhí ag gníomhaíocht bholcánach ar fhorbairt thírdhreach na hÉireann agus tagairt agat do **gach ceann** acu seo a leanas:

- Gnéithe ionsáite
- Gnéithe easbhrúite.

[30m]

C. Idirghníomhaíocht an Duine le Próisis Dromchla

Bíonn tionchar ag gníomhaíocht an duine ar phróisis dromchla.

Scrúdaigh an ráiteas seo agus tagairt agat do cheann **amháin** acu seo a leanas:

- An tionchar a bhíonn ag bearta rialaithe tuilte ar phróisis abhann
- An tionchar a bhíonn ag bearta cosanta cósta ar phróisis chósta
- An tionchar a bhíonn ag gníomhaíochtaí an duine ar phróisis ollghluaiseachta.

[30m]

Ceist 2

A. Coigeartú go dtí an Bonnleibhéal

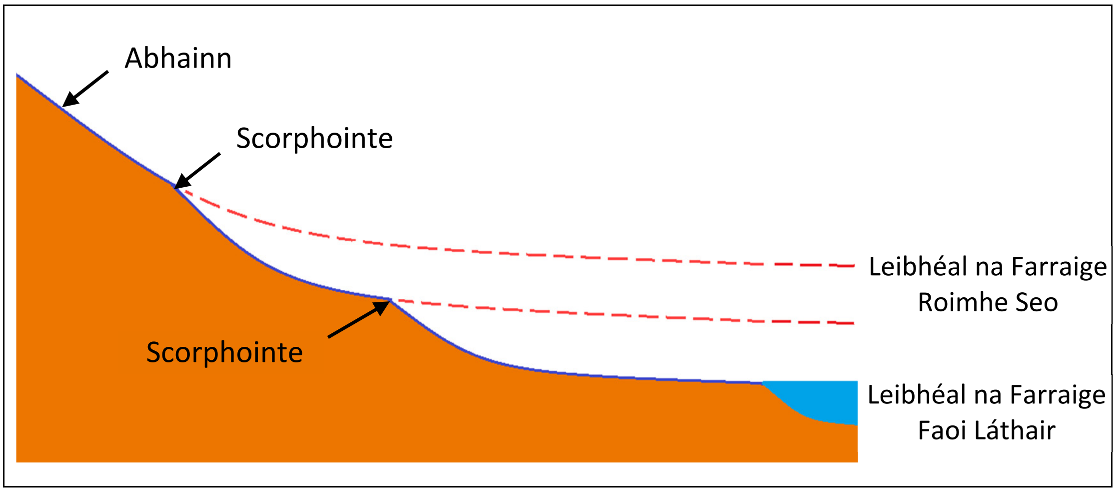

Scrúdaigh an léaráid thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Mínigh go hachomair **dhá** chúis a dtarlaíonn athnuachan abhann.

(ii) Mínigh go hachomair cad is brí leis an téarma *scorphointe*.

(iii) Ainmnigh **dhá** ghné d'athnuachan abhann nach dtaispeántar sa léaráid thuas.

(iv) Cé mhéad uair a tharla athnuachan abhann sa léaráid thuas?

[20m]

B. Síonchaitheamh Ceimiceach

Agus léaráid(í) lipéadaithe mar chúnamh agat, mínigh an tslí ar chruthaigh síonchaitheamh ceimiceach ceann **amháin** acu seo a leanas:

- An tírdhreach carstach an dromchla **nó**
- An tírdhreach carstach faoi thalamh.

[30m]

C. An Timthriall Teicteonach

Scrúdaigh an tslí a gcabhraíonn an timthrialla theicteonaigh le dáileadh domhanda ceann **amháin** acu seo a leanas a mhíniú:

- Bolcáin
- Creathanna talún
- Fillsléibhte.

[30m]

Ceist 3

A. Timthriall na gCarraigeacha

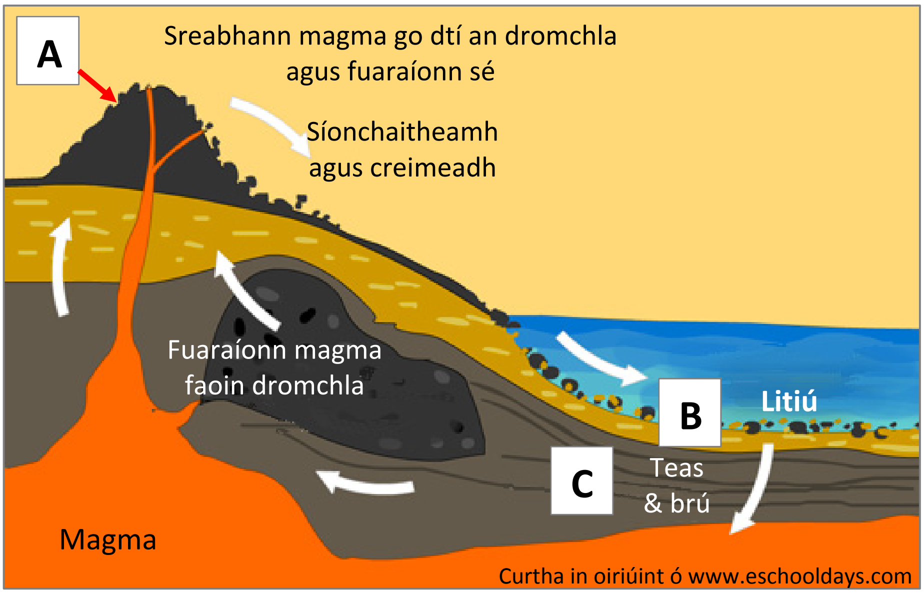

Scrúdaigh an léaráid de thimthriall na gcarraigeacha thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Ainmnigh an chatagóir carraige a fhoirmítear ag **A** agus an chatagóir carraige a fhoirmítear ag **B**.

(ii) Ainmnigh an chatagóir carraige a fhoirmítear ag **C** agus ainmnigh áit **amháin** ar leith in Éirinn ina bhfuil an charraig seo le fáil.

(iii) Mínigh go hachomair cad is brí leis an téarma *litiú*.

(iv) Mínigh go hachomair cad is brí leis an téarma *carraig phlútónach*.

(v) Mínigh go hachomair conas a athraíonn *meiteamorfacht theirmeach* **nó** *meiteamorfacht réigiúnach* carraigeacha.

[20m]

B. Próisis Dromchla

Freagair (i) **nó** (ii).

(i) Scrúdaigh an tslí a dtéann **próisis chreimthe** i bhfeidhm ar fhoirmiú tírghné abhann, tírghné cósta **nó** tírghné oighrí **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

Nó

(ii) Déan cur síos ar na **tosca a rialaíonn feidhmiú** próiseas ollghluaiseachta **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat air agus mínigh na tosca sin.

[30m]

C. Gníomhaíocht Sheismeach

Mínigh an tslí ar féidir gníomhaíocht sheismeach a thuar agus a cuid iarmhairtí a laghdú.

[30m]

TÍREOLAÍOCHT RÉIGIÚNACH

Ceist 4 go 6

Freagair ceist **AMHÁIN**

Ceist 4

A. Scileanna Léarscáile

Tarraing léarscáil imchrutha de réigiún **Ilchríochach** / **Fo-ilchríochach** (nach bhfuil san Eoraip) a bhfuil staidéar déanta agat air.

Ar an léarscáil sin, taispeáin agus ainmnigh gach ceann acu seo a leanas:

- Cúrsa abhann ainmnithe sa réigiún seo
- Imchruth gné ainmnithe rilífe (ar thalamh ard nó ar thalamh íseal) sa réigiún seo
- **Dhá** lárionad uirbeacha ainmnithe sa réigiún seo.

[20m]

B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Threasach – Réigiún san Eoraip

Tabhair míniú ar fhorbairt gníomhaíocht gheilleagrach threasach **amháin** i réigiún **Eorpach** (nach bhfuil in Éirinn) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

C. Gníomhaíocht Gheilleagrach Phríomhúil – Réigiún in Éirinn

Scrúdaigh na tosca fisiceacha a théann i bhfeidhm ar fhorbairt gníomhaíocht gheilleagrach phríomhúil **amháin** i réigiún **in Éirinn** a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

Ceist 5

A. Taisteal Thar Lear

Taisteal Thar Lear – Turais go hÉirinn agus Turais as Éirinn

Bliain	Turais Thar Lear ag Daoine a chónaíonn in Éirinn	Turais go hÉirinn	Turais go hÉirinn de réir Limistéir Chónaithe			
			An Bhreatain Mhór	An chuid eile den Eoraip	Meiriceá Thuaidh	Limistéir Eile
2008	7,901,500	7,839,800	3,866,000	2,616,700	1,007,900	349,200
2009	7,066,900	6,963,600	3,274,900	2,402,300	979,500	306,900
2011	6,280,400	6,500,200	2,867,200	2,279,600	995,400	358,000
2013	6,298,800	6,974,700	2,917,400	2,465,800	1,158,600	432,900
2015	6,965,000	8,636,600	3,554,400	3,040,500	1,503,300	538,400

Curtha in oiriúint ó staitisticí na POS

Scrúdaigh an tábla thuas a thaispeánann líon na dturas go hÉirinn agus líon na dturas as Éirinn i mblianta roghnaithe agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cén bhliain a raibh líon na dturas go hÉirinn níos airde den chéad uair ná líon na dturas thar lear ag daoine a raibh cónaí orthu in Éirinn?

(ii) Cén limistéar cónaithe as ar tháinig an líon ab airde turas go hÉirinn i ngach ceann de na blianta roghnaithe? Tabhair **dhá** chúis leis sin.

(iii) Cén treocht a bhí i líon na dturas thar lear ag daoine a raibh cónaí orthu in Éirinn idir 2013 agus 2015? Tabhair cúis **amháin** leis an treocht seo.

(iv) Mínigh go hachomair **dhá** thoisc a mbíonn tionchar acu ar an taisteal thar lear.

[20m]

B. Dáileadh Daonra – Réigiún Ilchríochach / Fo-ilchríochach

Tabhair míniú ar dháileadh an daonra i réigiún **Ilchríochach** / **Fo-ilchríochach** (nach bhfuil san Eoraip) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

C. An tAontas Eorpach

Mínigh **gach ceann** de na dúshláin a leanas atá roimh bhallstáit an Aontais Eorpaigh san am i láthair:

- Dúshláin shóisialta
- Dúshláin eacnamaíochta.

[30m]

Ceist 6

A. Daonra an Aontais Eorpaigh

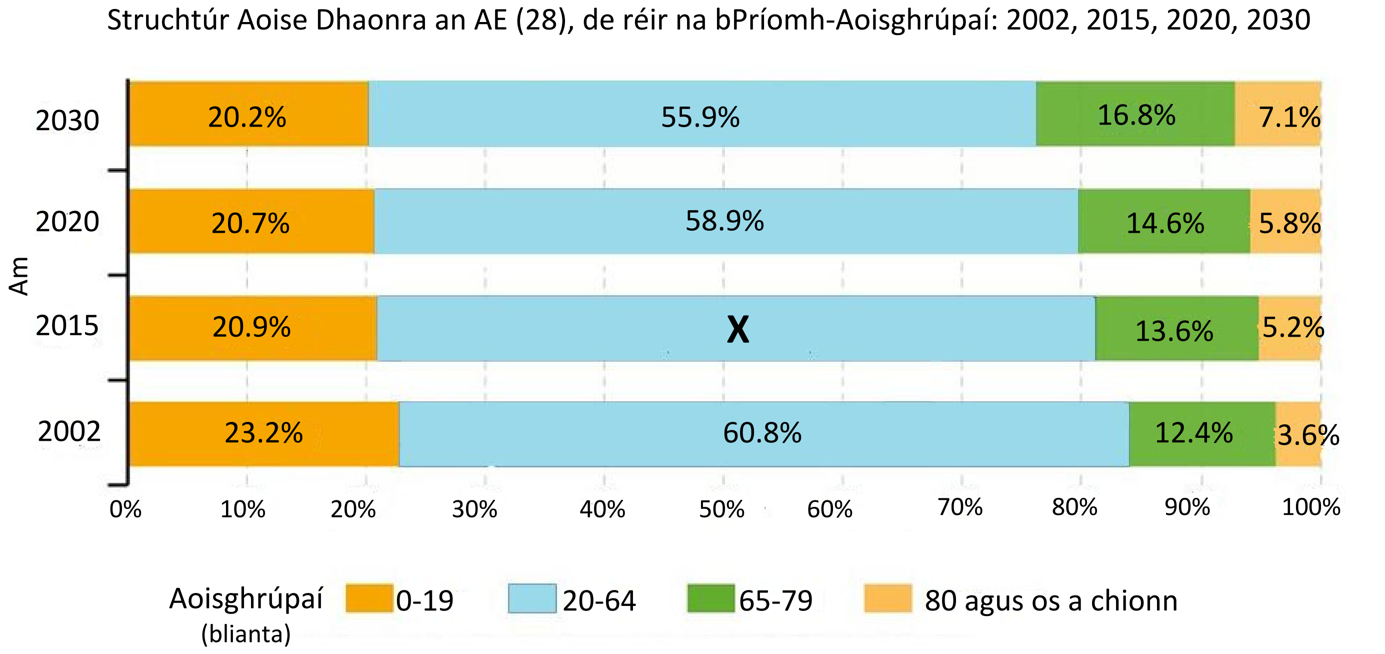

Curtha in oiriúint ó Eurostat

Scrúdaigh an chairt thuas a thaispeánann struchtúr aoise dhaonra an Aontais Eorpaigh (28 an AE) in 2002 agus 2015 agus struchtúr aoise réamh-mheasta an daonra do 2020 agus 2030 agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Ríomh **X**, an céatadán de dhaonra an AE (28) idir 20 agus 64 bliain d'aois in 2015.

(ii) Cén t-aoisghrúpa a mheastar a mhéadóidh an céatadán den daonra beagnach faoi dhó inti ó 2002 go 2030? Tabhair cúis **amháin** leis an méadú réamh-mheasta seo.

(iii) Cén **dá** aoisghrúpa a mheastar a dtiocfaidh meath ar an gcéatadán den daonra iontu ó 2002 go 2030?

(iv) Tabhair míniú achomair ar **dhá** dhúshlán a bhaineann leis an meath réamh-mheasta ar an gcéadtadán den daonra sa dá aoisghrúpa seo.

[20m]

B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Thánaisteach – Réigiún Ilchríochach / Fo-ilchríochach

Scrúdaigh an fhorbairt ar ghníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach i réigiún **Ilchríochach / Fo-ilchríochach** (nach bhfuil san Eoraip) a bhfuil staidéar déanta agat air, agus tagairt agat do **dhá** cheann de na tosca a leanas:

- Margaí
- Infreastruchtúr
- Beartas an rialtais
- Amhábhair.

[30m]

C. Coincheap an Réigiúin

Mínigh **trí** dhifríocht idir tréithe na lár-réigiún agus tréithe na réigiún imeallach, agus tagairt agat do shamplaí a bhfuil staidéar déanta agat orthu.

[30m]

ROINN 2 – TOGHAONAID

Ceist 7 go 12

NÍ MÓR duit tabhairt faoi cheist **AMHÁIN** as:

Patrúin agus Próisis i nGníomhaíochtaí Geilleagracha

NÓ

Patrúin agus Próisis i gComhshaol an Duine

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i nGNÍOMHAÍOCHTAÍ GEILLEAGRACHA

Ceist 7 go 9

Ceist 7

A. Táirgeadh Fuinnimh

Meascán Giniúna an Leictreachais san ECFE in 2015 (%)

Foinse Leictreachais	2015
Hidrea-chumhacht	14%
Fuinneamh núicléach	18%
Gás	26%
Gual	30%
Ola	2%
Eile	10%

Curtha in oiriúint ó www.iea.org

Scrúdaigh na sonraí thuas a thaispeánann meascán giniúna an leictreachais san Eagraíocht um Chomhar agus Fhorbairt Eacnamaíochta (ECFE) in 2015 agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí seo a léiriú.

(ii) Mínigh go hachomair buntáiste **amháin** a bhaineann le foinsí fuinnimh seachas breoslaí iontaise a úsáid.

[20m]

B. Suíomh Gníomhaíochta Geilleagraí

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Mínigh **dhá** chúis a roghnódh cuideachta ilnáisiúnta lonnú sa limistéar ar an léarscáil **agus** cúis **amháin** a roghnódh cuideachta ilnáisiúnta gan lonnú sa limistéar seo.

Úsáid fianaise as léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis mar thaca le gach cúis díobh.

[30m]

C. Coilíneachas

Scrúdaigh na dúshláin atá ann de bharr an choilíneachais agus atá roimh gheilleagar i mbun forbartha a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

Ceist 8

A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil leathscála den limistéar a thaispeántar.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann díobh seo a leanas mar is ceart:

- An limistéar faoi fhoirgnimh i Maigh Chromtha
- Cúrsa iomlán an bhóthair R584
- Cúrsa iomlán an bhóthair N22
- Líne tharchuir leictreachais.

[20m]

B. Cuideachta Ilnáisiúnta agus an Domhandú

Scrúdaigh an tslí a dtéann an domhandú i bhfeidhm ar an trádáil dhomhanda agus tagairt agat d’fheidhmiú cuideachta ilnáisiúnta **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

[30m]

C. Gníomhaíocht Gheilleagrach – Tionchar ar an Timpeallacht

Déan plé ar conas is féidir tionchar na gníomhaíochta geilleagraí ar an timpeallacht a rialú le cur chuige inbhuanaithe i leith na forbartha.

[30m]

Ceist 9

A. Trádáil Idirnáisiúnta

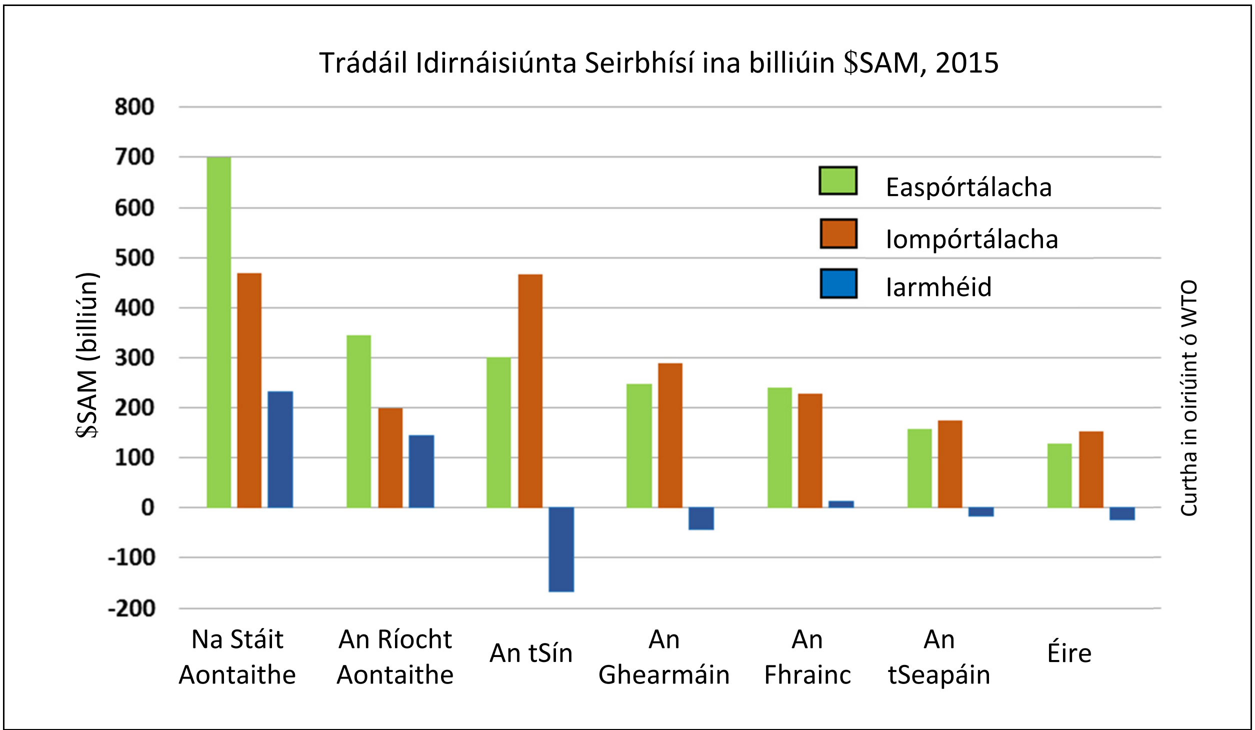

Scrúdaigh an graf thuas a thaispeánann eolas a bhaineann le trádáil idirnáisiúnta seirbhísí in 2015 agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cén **dá** thír a raibh an luach ab airde ar a gcuid seirbhísí easpórtáilte?

(ii) Ríomh an difríocht idir luach na seirbhísí a easpórtáladh ón tSín agus luach na seirbhísí a easpórtáladh ó na Stáit Aontaithe (ina $SAM).

(iii) Ainmnigh **dhá** thír a raibh barrachas trádála acu.

(iv) Mínigh go hachomair míbhuntáiste **amháin** a bhaineann le heasnamh sa trádáil.

(v) Ainmnigh **dhá** sheirbhís a easpórtáiltear ó Éirinn.

[20m]

B. Gníomhaíocht Gheilleagrach i nGeilleagar Forbartha

Scrúdaigh forbairt ceann **amháin** acu seo a leanas agus tagairt agat do gheilleagar forbartha a bhfuil staidéar déata agat air:

- Tionscail gan chuing
- Seirbhísí airgeadais
- Ollturasóireacht.

[30m]

C. Beartas an Aontais Eorpaigh

Scrúdaigh an tslí a dtéann beartas an Aontais Eorpaigh i bhfeidhm ar an bhforbairt réigiúnach in Éirinn.

[30m]

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i gCOMHSHAOL AN DUINE

Ceist 10 go 12

Ceist 10

A. Aerfótagraf

Tarraing sracléarscáil den aerfótagraf, leath an fhaid agus leath an leithid.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann díobh seo a leanas mar is ceart:

- An abhainn
- Páirc spóirt mhór
- An gréasán triantánach sráideanna sa lár
- Foirgneamh eaglasta sa lár ar chlé.

[20m]

B. Dinimic Daonra

Scrúdaigh an tslí a dtéann athrú ar na rátaí torthúlachta agus ar na rátaí básmhaireachta i bhfeidhm ar struchtúr an daonra agus tagairt agat do shampla(í) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu.

[30m]

C. Saincheisteanna Uirbeacha

Déan plé ar **dhá** ceann ar bith de na saincheisteanna a leanas a d'fhéadfadh teacht chun cinn mar thoradh ar fhás lonnaíochtaí uirbeacha:

- Ceisteanna a bhaineann leis an oidhreacht
- Ceisteanna pleanála
- Ceisteanna comhshaoil.

[30m]

Ceist 11

A. Imirce in Éirinn

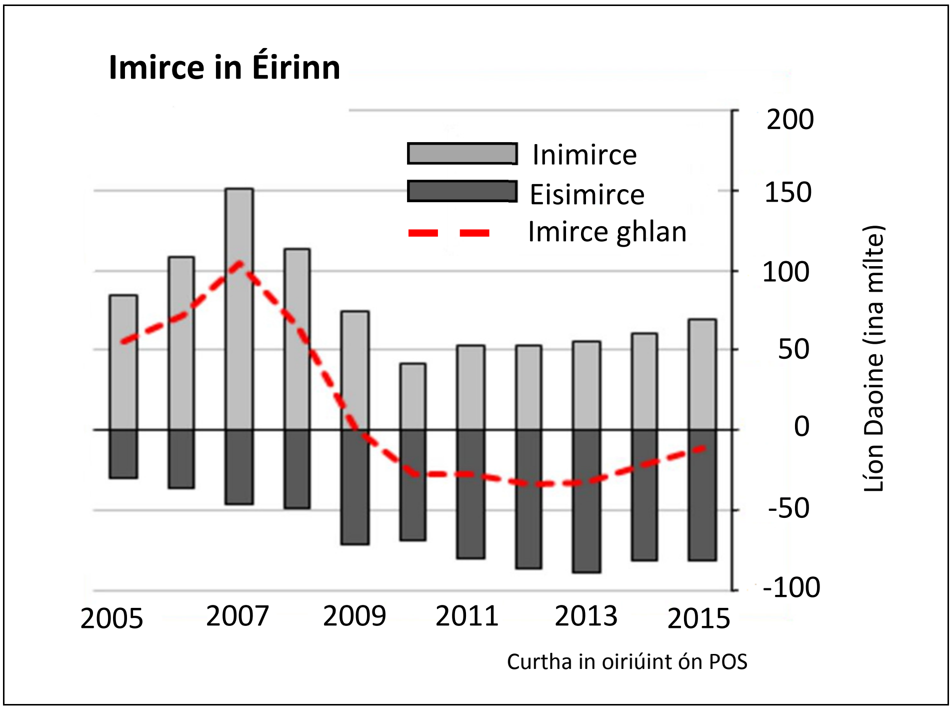

Scrúdaigh graf na himirce in Éirinn thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cén bhliain ina raibh líon na n-inimirceach cothrom le líon na n-eisimirceach?

(ii) Cathain a sháraigh an inimirce an eisimirce de bhreis agus 100,000 duine?

(iii) Cé mhéad bliain ina raibh an eisimirce níos mó ná an inimirce?

(iv) Mínigh go hachomair cúis **amháin** ar tháinig meath ar an inimirce idir 2007 agus 2010.

(v) Mínigh go hachomair an téarma *imirce ghlan*.

(vi) Ainmnigh **dhá** bhac ar an imirce.

[20m]

B. Talamhúsáid Uirbeach

Tabhair cur síos agus míniú ar na limistéir talamhúsáide i gcathair ar bith a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

[30m]

C. Dinimic Daonra

Scrúdaigh an tslí a dtéann **aon** cheann ar bith de na tosca a leanas i bhfeidhm ar leibhéil an fháis sa daonra agus tagairt agat do shampla(í) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu:

- Forbairt acmhainní
- Leibhéil ioncaim
- Sochaí agus cultúr
- Teicneolaíocht.

[30m]

Ceist 12

A. Dinimic Daonra

Daonra na tuaithe (% den daonra iomlán)

Réigiún	1960	2015
Éire	54%	37%
An tSeapáin	37%	7%
Na Stáit Aontaithe	30%	18%

Curtha in oiriúint ón mBanc Domhanda

Scrúdaigh na sonraí thuas a thaispeánann daonra na tuaithe mar chéatadán den daonra iomlán i réigiúin roghnaithe i 1960 agus in 2015.

(i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí seo a léiriú.

(ii) Mínigh go hachomair cúis **amháin** leis an treocht i ndaonra na tuaithe a léirítear sa tábla thuas.

[20m]

B. Imirce

Scrúdaigh an tslí ar féidir le ceisteanna eitneacha agus reiligiúnacha teacht chun cinn mar thoradh ar an imirce.

[30m]

C. Forbairt Uirbeach

Freagair an cheist seo a leanas agus fianaise ón aerfótagraf **NÓ** ón léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis á húsáid agat mar thaca le do fhreagra. Ná bíodh tagairt agat don dá cheann díobh.

Mínigh **trí** chúis ar fhorbair baile Mhaigh Chromtha sa suíomh ina bhfuil sé inniu.

[30m]

ROINN 3 – ROGHAONAID

Ceist 13 go 24

Freagair ceist **AMHÁIN**

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta a dhéanamh ar líon mór pointí.

Idirspleáchas Domhanda

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta a dhéanamh ar líon mór pointí.

13. Bealach chun fás geilleagrach a nascadh le forbairt dhaonna is ea cumhachtú daoine. Pléigh an ráiteas seo agus tagairt agat do **thrí** cinn ar bith acu seo a leanas:

- Fiachas náisiúnta
- Cláir chúnaimh
- Patrúin in úinéireacht na talún
- Róil inscne dhifriúla sa tsochaí.

[80m]

14. Pléigh cúiseanna agus iarmhairtí ceist timpeallachta dhomhanda **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

[80m]

15. Scrúdaigh an méid is féidir leis an trádáil chóir cur leis an bhforbairt inbhuanaithe.

[80m]

Geo-éiceolaíocht

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta a dhéanamh ar líon mór pointí.

16. Déan plé ar an tionchar a bhíonn ag **trí** cinn ar bith de na tosca a leanas ar fhorbairt ithreacha:

- Ábhar mianrach
- Aer
- Uisce
- Ábhar orgánach.

[80m]

17. Déan plé ar na slite dearfacha agus diúltacha ar féidir le gníomhaíocht an duine dul i bhfeidhm ar thréithe na hithreach.

[80m]

18. Scrúdaigh an tslí a ndeachaigh **gach ceann** de na gníomhaíochtaí seo a leanas i bhfeidhm ar bhithóim:

- Leagan na bhforaoisí trópaiceacha báistí
- Dianchleachtais talmhaíochta
- Forbairt na tionsclaíochta.

[80m]

Cultúr agus Ionannas

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta a dhéanamh ar líon mór pointí.

19. Is féidir le coimhlintí teacht chun cinn idir struchtúir pholaitiúla agus grúpaí cultúir. Déan plé air sin.

[80m]

20. Scrúdaigh an tábhacht a bhaineann le teanga mar tháscaire cultúir.

[80m]

21. Scrúdaigh an tslí a gcuireann daoine a gcultúr agus a n-ionannas in iúl sa saol laethúil.

[80m]

Comhshaol an Atmaisféir agus na nAigéan

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta a dhéanamh ar líon mór pointí.

22. Scrúdaigh an tslí a dtagann córais shainiúla aimsire agus aeráide chun cinn mar thoradh ar mhalartú uisce idir na haigéin agus an t-atmaisféar.

[80m]

23. Tabhair cuntas ar an tslí a dtomhaistear feiniméin i gcomhshaol an atmaisféir agus na n-aigéan (e.g. an brú, an teocht, an ghaoth agus an bogthaise) agus scrúdaigh an tábhacht a bhaineann le tomhais mar seo.

[80m]

24. Tabhair cur síos agus míniú ar na saintréithe a bhaineann le cineál **amháin** d'aeráid dhomhanda a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

[80m]

Leathanach Bán